TEMES SOCIOECONÒMICS
GADESO
Una ullada monogràfica a la nostra realitat socioeconòmica

NÚMERO 28 FEBRER 2014

BALANÇ SOCIOLABORAL DE L'ANY 2013 (IV)

ELS TREBALLS DE CURA, ENCARA COSA DE DONES

*Aquest número 28 de **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO** és el quart resum que realitzam de l' any 2013 en allò referent a l'àmbit sociolaboral. En aquesta ocasió oferim les dades acumulades de l'any passat i la seva evolució en el període 2008-2013 a les Illes Balears quant a prestacions de la Seguretat Social per maternitat i paternitat i excedències per a la cura de fills i filles i familiars. És a dir, tractarem d'una de les principals polítiques públiques per a promoure la conciliació de la vida personal i familiar amb la laboral i professional. Cal recordar que aquestes prestacions econòmiques varen sofrir també les retallades iniciades a l'estiu de 2010. Concretament, es va anul·lar l'ampliació dels permisos de paternitat (dels actuals 13 dies a quatre setmanes) que havia d'entrar en vigor l' 1 de gener de 2011, i posteriorment, el Govern del PP ha anat endarrerint el seu compromís electoral d' igualar aquest permís de paternitat amb el de maternitat (setze setmanes) que gaudeixen les dones. Recentment, sembla haver-se arribat a un cert consens parlamentari entorn de la necessitat d'aquesta igualació dels permisos de paternitat i maternitat, però el Govern -i la majoria parlamentària- condiciona l' hipotètica ampliació al fet que aquesta entri en vigor "quan la situació econòmica ho permeti". És qüestió de prioritats!*

Les dades que presentam a les pàgines següents demostren, si més no, dues coses: Hi ha un petit canvi en el rol paternal, que es demostra amb el gaudi de bastants permisos de paternitat que, cal recordar-ho, són voluntaris. No obstant això, la cura dels fills, filles i familiars segueix sent una tasca híper feminitzada. La manca de coresponsabilització en el treball reproductiu i de cura familiar és un important indicatiu de desigualtat de gènere, i mostra que la concepció patriarcal de la societat i el treball és encara molt present.

Acabam aquesta presentació amb el desig que el contingut sigui del vostre interès. Si és així l'equip de la Fundació Gadeso ens donam per satisfets.

1.- Introducció

La Plataforma per Permisos Iguals i Intransferibles de Naixement i Adopció (PPiiMA) (www.igualeseintransferibles.org) és una referència cabdal com a organització que impulsa el moviment ciutadà a favor de la ruptura dels rols tradicionals que associen la cura amb les dones. Tenim poques coses a afegir als arguments i propostes de PPiiMA. Sembla haver-hi pocs dubtes que amb una major coresponsabilitat legal en la cura dels fills, filles i d'altres familiars s'avançaria cap a una major igualtat entre dones i homes, alhora que la productivitat no baixaria, ans al contrari. No obstant això, sent imprescindible, ampliar els permisos i fer-los més igualitaris és insuficient. Cal fer polítiques integrals d'igualtat en les que, a més dels permisos, s'incloguin, entre d' altres, una autèntica política d'escoltetes públiques i gratuïtes, o una aplicació de la Llei d'atenció a la dependència que no incentivi el rol de les dones com a cuidadores.

El repte és d'envergadura perquè, com afirma Ana Rubio, catedràtica de filosofia de dret de la Universitat de Granada, "Els drets de conciliació no han servit per modificar el repartiment injust i desigual del treball productiu, reproductiu i de cura entre dones i homes, sinó que l'han reproduït en superposar els nous rols laborals de les dones a les velles responsabilitats familiars." Sembla, idò, que les polítiques d'austeritat neoliberal ens allunyen d'albirar qualsevol avanç envers una societat amb estàndards elevats d' igualtat.

Malauradament, aquesta política de retallades en matèria d'ampliació de drets socials associats a la cura de familiars no és exclusiva de l'Estat Espanyol. A tall d'exemple, el ja llunyà mes d'octubre de 2010 el Parlament Europeu va aprovar una proposta de directiva per la qual s'incrementà el permís de maternitat a vint setmanes i establí un permís de paternitat obligatori de, almenys, dues setmanes. Una vegada aprovada aquesta resolució, els governs dels Estats membres tenien un termini de dos anys per transposar-la a la seva pròpia legislació. Pràcticament no s'ha avançat ni un mil·límetre arreu de la UE, però a la Comissió Europea li preocupen altres coses, com ara, els controls dels dèficits pressupostaris, encara que provoquin més dèficit social i democràtic.

2.- Les xifres més rellevants

✓ En el sexenni de crisi les prestacions per maternitat han baixat un 20,3%.

✓ La participació dels pares en els permisos per maternitat en cap cas arriba al 2%.

✓ Des de l' entrada en vigor del permís per paternitat, tres de cada deu pares no en fan ús, i el nombre de pares que han gaudit del permís per paternitat ha descendit l'any 2013 un 19,3% en relació a 2008.

✓ La feminització de la cura de familiars és total: En el període 2008-2013 el percentatge de dones amb excedències per a cura de familiars no ha baixat mai del 92%. L'any 2013 s'arribà al 98,8%.

✓ La participació masculina en excedències per a cura de fills i filles és entorn del 6%.

3.- Les prestacions pels permisos de maternitat

Les prestacions per maternitat són un subsidi de la Seguritat Social per tal de cobrir la pèrdua de salari o ingressos que tenen les persones treballadores quan se suspèn el seu contracte o s'interromp la seva activitat per gaudir dels períodes de permís per maternitat, adopció, acolliment i tutela. La prestació econòmica consisteix en un subsidi equivalent al 100% de la base reguladora corresponent (gairebé el 100% del salari). La durada del permís és de 16 setmanes ininterrompudes (ampliables en cas de part múltiple en dues setmanes més per cada fill a partir del segon).

La gràfica 1 ens mostra una tendència a la baixa quant al nombre de prestacions per maternitat. Dos són els factors que ho expliquen: El retorn al seus països d'origen de moltes persones immigrades i les dificultats per a l' emancipació dels joves. En el sexenni de crisi aquestes prestacions han baixat un 20,3%

Gràfica 1

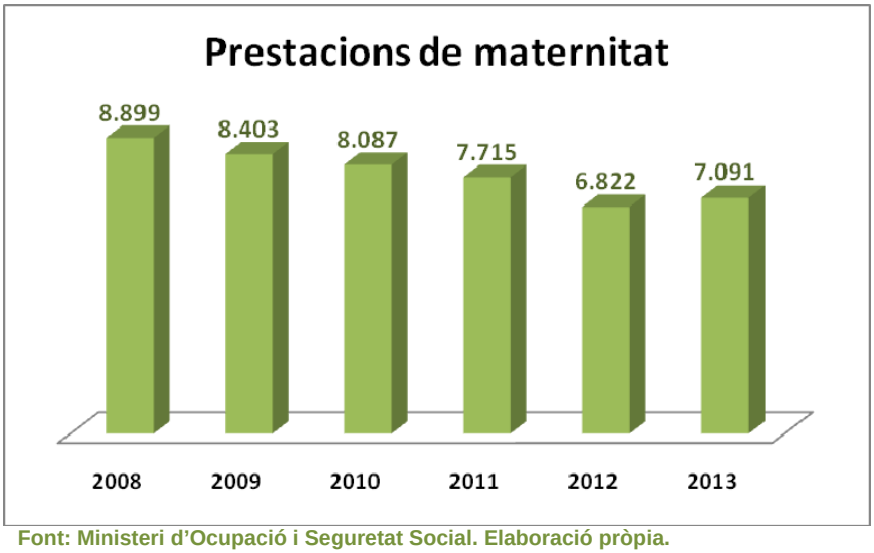

Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social. Elaboració pròpia.

Les setze setmanes del permís per maternitat es distribueixen de la manera següent: les sis primeres setmanes són de descans obligatori per a la mare (en cas de defunció de la mare, el dret a aquestes sis setmanes ho pot sol·licitar el pare); la resta pot esser gaudit per la mare o cedit per ella al pare (en aquest cas, tots dos poden gaudir del permís alhora o successivament, segons triïn).

La gràfica 2 il·lustra l' escassíssima utilització que fan els pares d'aquesta possibilitat i que, com ens mostra la gràfica 3, en cap cas arriba al 2% d'ells.

Gràfica 2

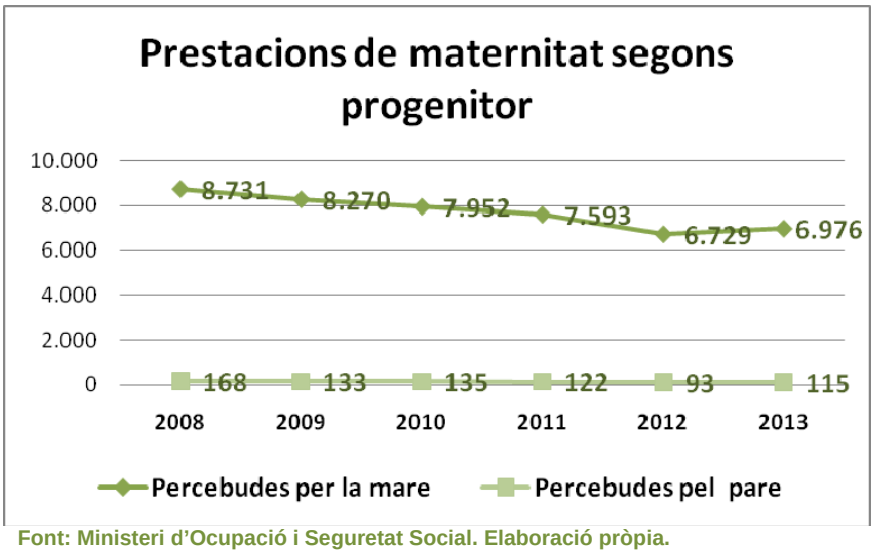

Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social. Elaboració pròpia.

Gràfica 3

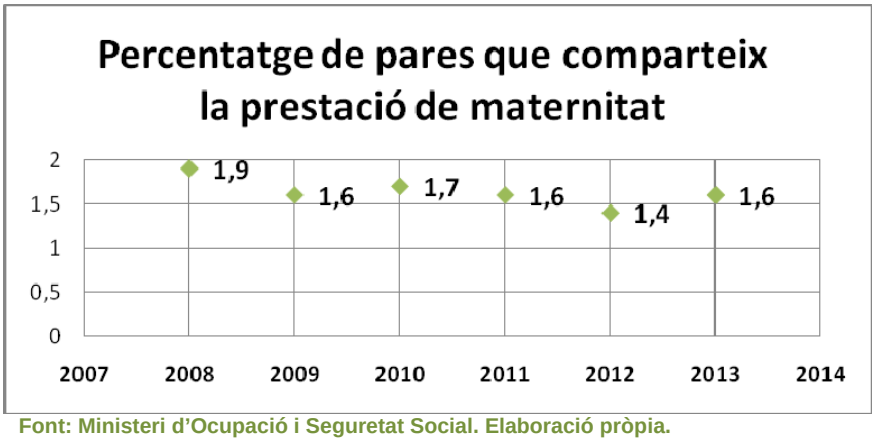

Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social. Elaboració pròpia.

4.- Les prestacions pels permisos de paternitat

El permís per paternitat és independent del de maternitat i és compatible amb el que el pare pot gaudir si comparteix el permís per maternitat. És voluntari i té una quantia econòmica igual que el de maternitat. La prestació s'abona per un període de 15 dies (dos més per cada fill a partir del segon).

Val a dir que aquest permís és una prestació relativament "jove" ja que va començar a funcionar l' any 2007**.** Tot i que és evident que s'han produït canvis en el rol parental, encara hi ha molt camí a recórrer fins a arribar a una corresponsabilitat en els treballs reproductius en general i, particularment, en la cura de persones i de fills i filles recents nats. En aquest sentit, la gràfica 4 ens informa de tres coses:

a) Tenint en compte la voluntarietat, hi ha un considerable nombre de pares que en fan ús del permís per paternitat. Una prova del canvi de rol dels pares.

b) Des de l' entrada en vigor d'aquest dret, tres de cada deu pares no en fan ús.

c) El nombre de pares que han gaudit del permís per paternitat ha descendit un 19,3% l'any 2013, en relació a 2008.

Gràfica 4

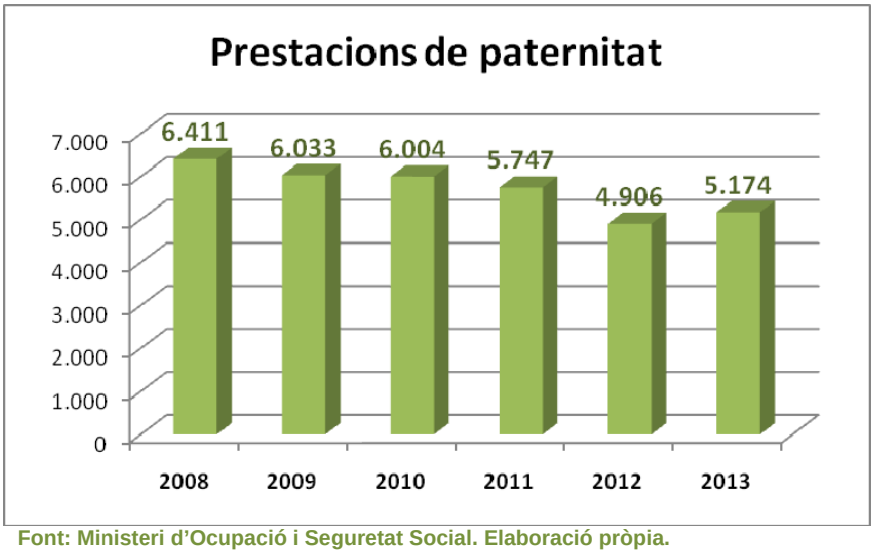

Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social. Elaboració pròpia.

5.- Les excedències per cura de fills, filles i familiars

Les treballadores i els treballadors poden sol·licitar excedències amb un subsidi de la Seguretat Social per atendre a fills, filles i menors acollits o per a la cura d'altres familiars. La casuística quant a períodes i quantia d'aquest subsidi es pot consultar clicant aquí. http://goo.gl/LMS9Pl

A la gràfica 5 presentam els percentatges de dones sol·licitants sobre el total d'aquestes excedències. Les dades són esborronadores: durant el període analitzat (2008-2013) la proporció de dones no ha baixat mai del 92%. La feminització de les responsabilitats de cura és total. L'any 2013 s'arribà al cim, amb gairebé el 99%.

Gràfica 5

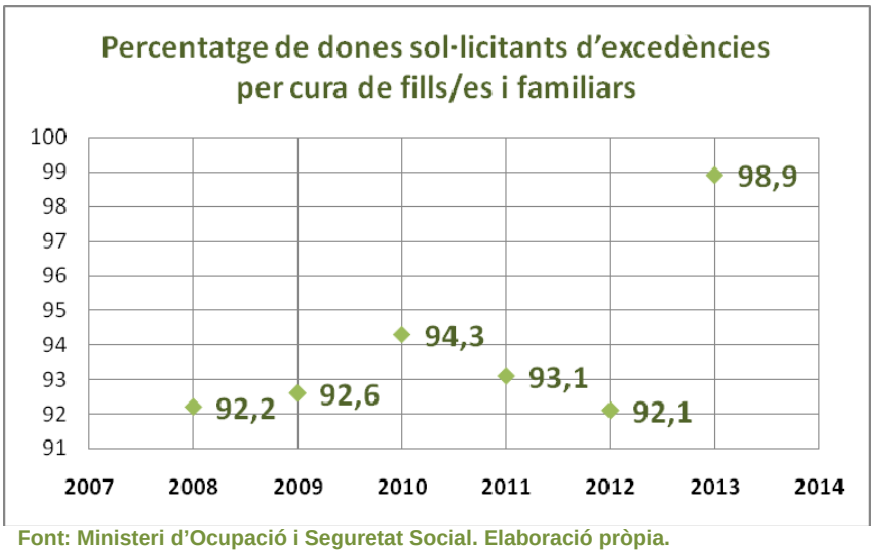

Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social. Elaboració pròpia.

Pel que fa a la cura específica de fills i filles, s'observa una participació masculina (no disposem de dades per a 2013) fins i tot inferior a la que tenen al conjunt de treballs de cura.

Gràfica 6

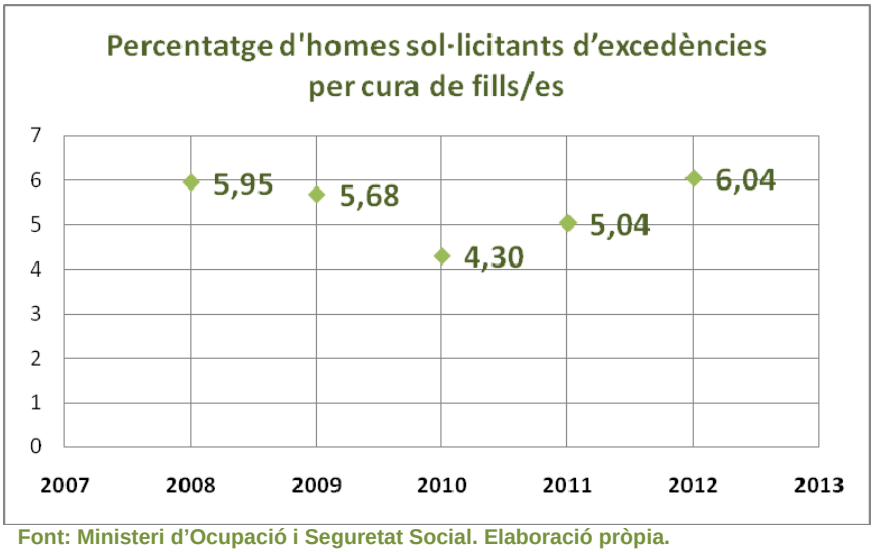

Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social. Elaboració pròpia.

6.- Conclusions i propostes de la Fundació Gadeso

⇨ Cal tenir molt present que els essers humans gairebé sempre necessitem els demés en algun grau. És a dir, depenem de la cura d' altres persones, especialment en les etapes inicial i final de la nostra vida. Per això, el temps dedicat i el treball realitzat en la cura hauria de tenir-se en compte en les anàlisis econòmics. Es tracta d' una qüestió d'organització social, i no únicament individual o familiar. En aquest sentit, la intervenció de les institucions és clau tant per a promoure la coresponsabilització d' homes i dones en aquestes tasques, com per a la seva valorització social i econòmica. És doncs fonamental que les polítiques d'ocupació i les polítiques econòmiques en general no només tinguin present el temps de mercat, és a dir, el temps dedicat al treball (assalariat o no) remunerat.

⇨ Els permisos per maternitat i paternitat i les excedències per cura de fills, filles i altres familiars remunerats per la Seguretat Social són molt importants per a la conciliació de la vida productiva amb la reproductiva. No obstant això, no haurien de ser una política gairebé única. Cal una política integral d'igualtat que trenqui amb les dinàmiques patriarcals que fan que la coresponsabilització de les dones de les tasques productives no tingui el seu correlat en la coresponsabilització dels homes en l' àmbit privat. Per això és bàsic impulsar l'economia de cura de les persones.

⇨ Des de la Fundació Gadeso, encoratgem a les entitats ciutadanes, als agents socials i econòmics, als partits polítics, i a les institucions democràtiques a donar més visibilitat i a tenir més en compte les propostes de la Plataforma per Permisos Iguals i Intransferibles de Naixement i Adopció (PPiiMA), per a què els treballs de cura no segueixin sent cosa exclusiva de dones.